

Jaakko Lind

Portaan Talonen

Jaakko Lind

Portaan Talonen

Jaakko Lind

Portaan Talonen

Etukannen kuva: Kaisa-Leena Kaarlonen (Ulla Haaviston kokoelmat)

Kolmas korjattu painos

© Jaakko Lind 2025

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100
Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri,
Saksa

ISBN: 978-952-80-9476-0

'Sisällys

Esipuhe toiseen painokseen	7
1. Johdanto	9
2. Portaan kylä	13
3. Perhe ja avioliitto	15
4. Amerikan Kalle	26
5. Aviottoman lapsen elatuskiista	30
6. Kirkko ja koulu	32
7. Portaan nuorisoseura	38
8. Valokuvat	42
9. Hyödykkeitä ja huvituksia	50
10. Talosen augmenttitalo	57
10.1 Sarkajaosta isojakoon	62
10.2 Leipäviljasta lypsykarjaan	67
10.3 Maaseudun väestörakenne	72
10.4 Hypoteekkiyhdistyksen arvio Talosen tilasta	73
10.5 Sukupolvi vaihtuu	78
11. Mylly	82
11.1 Myllyosuuskunta	82
11.2 Myllyn vuokrasopimus	84
11.3 Oikeudenkäynti	86
12. Mustialan maanviljelysopisto ja posti	89
13. Maailmansodan vuodet Tammelassa	92
14. Huutokauppaluettelot ja perunkirjat	98
14.1 Lindebergin perunkirjoitus ja huutokaupat	102
14.2 Lesken kuolinpesän julkinen huutokauppa	103
14.3 Otto Talosen perunkirjoitus	104
14.4 Otto Talosen perinnönjako	104

14.5 Juho Alfred Talosen perunkirjoitus	105
14.6 Wilhelmiina Talosen perunkirjoitus	106
15. Lopuksi	107
16. Kirjeitä Strömmasta	109
17. Lähteet	117
18. Liitteet	124

Esipuhe toiseen painokseen

Joulukuussa 2021 ilmestyi omakustanteeni *Portaan Talonen*. Otin kirjasta tuolloin vain pienen painoksen, jonka sain myytyä loppuun nopeasti. Kiitos hyvästä myyntimenestyksestä kuuluu sukulaisille ja tuttaville, jotka olivat kiinnostuneita hankkimaan kirjan itselleen. Erityinen kiitos niille Buchtin sukuseuran jäsenille, jotka mainostivat kirjaa sosiaalisessa mediassa. Tämän vuoksi sain yhteydenottoja kaukaisiltakin sukulaisilta, joista en ollut koskaan aikaisemmin kuullut. *Portaan Taloseen* liittyviä yhteydenottoja olen saanut vielä ihan viime päiviin saakka. Kirjasta saamani palaute rohkaisi minua toisen painoksen ottamiseen. Tähän toiseen painokseen olen lisännyt emeritus professori Pekka Salomaan isästään Urho Salomaasta kirjoittamasta kirjasta *Kuvia Lounais-Hämeestä* hyvän luonnehdinnan Portaan kylän maisemista.

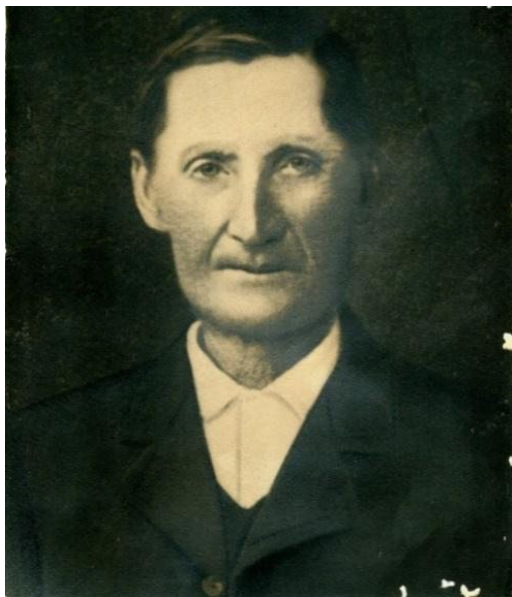
Toinen tähän painokseen lisätty osuus koskee isoäitini isoisälle Adolf Lindebergille tullutta kirjeenvaihtoa hänen Mustialan opintojen aikaiselta ystävältään Isak Lindbergiltä. Opiskelujen jälkeen Lindberg toimi Mustialan jälkeen ensin tilanhoitajana Toppjoen kartanossa, Angelnimellä ja tämän jälkeen kanavavahtina sekä luotsina Strömman kanavalla Kemiönsaarella. Perusteluna tämän kirjoitukseen mukaan ottamiselle on se, että jos kauan sitten eläneet sukulaiset ja heidän elämänvaiheensa ovat sukututkimuksen kohdehenkilöinä kiinnostavia, niin vähintään yhtä kiinnostavia ovat ne ihmiset, jotka ovat olleet näiden kohdehenkilöiden kanssa tekemisissä.

Salossa äitienpäivänä 11.5.2025

Kirjoittaja

1. Johdanto

Isoäitini Elli Männikön talossa oli huone, joka oli yleensä vierailta suljettu. Sen ovi oli lukittu ja sitä käytettiin lähinnä varastona. Talvisin sitä ei lämmitetty. Ainoana poikkeuksena muistan tätini Lea Ahtolan muistotilaisuuden kylmänä tammikuisena päivänä vuonna 1977. Silloin osa saattoväestä istui ja kahvitteli erikseen lämmitetyssä huoneessa. Muistan, kuinka pienenä poikana katselin tuon huoneen seinällä roikkunutta kehystettyä vakavailmeisen vanhan miehen valokuvaa. Kysyin isoäidiltä, kuka kuvassa on. Hän vastasi, että se on hänen isänsä Otto Talonen.

Kuva 1. Otto Talonen (1853-1915).

Kävin lapsena kuuntelemassa isoäitini tarinoita. Ne herättivät kiinnostuksen sukua kohtaan ja ovat innostaneet tekemään myös tämän kirjoitelman. Tarinoiden kuulemisen lisäksi oli mielenkiintoista nähdä samalla vanhoja valokuvia 1900-luvun alusta. Vanhimmat kuvat oli otettu jo ennen Suomen itsenäistymistä vuonna 1917. Osa kuvista oli niin sanottuja visiittikortteja, joita ihmisillä oli tapana otattaa itsestään. Ne olivat oman aikansa sosiaalista mediaa. Kuvia vaihdettiin ja niitä pidettiin esillä kodeissa sukulaisten ja ystävien katsottavina. Osa kuvista oli maaseudulla kiertäneiden valokuvaajien ottamia. Monet isoäidin kuvissa esiintyneistä ihmisistä ovat jääneet minulle tuntemattomiksi. Olen ottanut tähän kertomukseen osan näistä kuvista. Mukaan ottamieni kuvien valokuvaajien henkilöllisyydet eivät ole tiedossani.

Isoäitini kuoli 93-vuotiaana lokakuussa 1986. Itse olin tuolloin vasta seitsemäntoistavuotias. Muistan vielä monia yksityiskohtia isoäitini kertomista tarinoista. Valitettavasti en kirjoittanut niitä tuolloin muistiin. Menneisyys ei odota missään valmiina historiaa tutkivan ilmestymistä paikalle.¹ Tämän kirjoitelman tavoitteena on rakentaa kuva siitä ympäristöstä, jossa isoäitini ja hänen perheeseensä kuuluneet elivät. Sukulaisten lisäksi isoäidin kertomuksissa esiintyi myös muita, pääasiassa paikallisia ihmisiä. Valitettavasti en osaa heitä nimetä. Ajallinen etäisyys noista isoäitini kertomista tapahtumista vaikuttaa siihen, että enää ei ole elossa ketään aikalaisia niistä kertomassa. On vaikeaa verrata, jos jollakulla aikalaisella olisi ollut näistä asioista erilaisia kokemuksia. Valitettavasti isoäidiltäni ei ole säilynyt kirjoja tai päiväkirjoja. Sen sijaan hänelle kuuluneita valokuvia on tallella. Ihmisten ja talojen lisäksi niihin oli otettu mukaan muassa polkupyöriä, jotka

¹ Ranta-Meyer 2008, 9.

Tämä kirja vie lukijan tutustumaan 1800- ja 1900-lukujen vaihteen Tammelan pitäjän Portaankylään. Kirjassa käydään läpi lounaishämäläisen Talosen talonpoikaissuvun vaiheita. Mukana on tekijän isoäidiltään kuulemia tarinoita. Kerrontaa täydentävät suvun vaiheista kertovat valokuvat ja vanhat asiakirjat, jotka tuovat eteemme tuulahduksen ajasta, jolloin polkupyörän käyttöönotto laajensi ihmisten elinpiiriä ja valokuvat yleistyivät myös maaseudun väestön pariin.